

Utredningens resa i USA och Kanada, 16 september 2006 – 1 oktober 2006, för att studera förvaltningen av stora rovdjur

Inledning

Utredningen om de stora rovdjuren (M2006:1) gjorde i september 2006 en längre studieresa i USA och Kanada för att ta del av erfarenheter av rovdjursförvaltning och forskningsresultat, bl.a. från återinvandrande rovdjursstammar och de intressekonflikter dessa kan medföra.

I resan deltog särskilde utredaren Åke Pettersson och utredningens huvudsekreterare Olof Åkerrén, ämnesrådet Bjarne Örnstedt, Jordbruksdepartementet, departementssekreterare Torolf Lönnerholm, Miljödepartementet, docent Göran Ericsson, SLU Umeå samt Professor Thomas Heberlein, University of Wisconsin och SLU Umeå.

I direktiven till utredningen anges som en av uppgifterna att redovisa för Sverige intressanta erfarenheter av förvaltningen av stora rovdjur i andra länder. Resan var en del i detta uppdrag.

Under resan genomfördes ett 25-tal längre möten med federala och delstatliga förvaltare, rovdjursforskare, ranchägare och boskapsuppfödare, miljögrupper och björnjägare liksom med ansvariga departement i Washington och Ottawa. Förutom de båda ländernas huvudstäder besöktes delstaterna Minnesota, Wisconsin, Wyoming och Montana i USA och provinsen Alberta i Kanada.

US Department of Interior

Room 3003
1849 C Street NW
Washington, D.C

Möte med David M Verhey, acting assistant secretary, Bryan Arroyo, assistant director for endangered species, Michelle Morgan, chief, branch of recovery and delisting endangered species program, Clair Castle och Jim Surface, assistent till Bryan Arroyo.

Bryan Arroyo hälsade välkommen och introducerade gruppen. Åke Pettersson gav en kort orientering om rovdjursutredningens uppdrag, sammansättning och syfte med studieresan till Nordamerika. Bryan Arroyo underströk att USFWS på den federala nivån i Washington är en liten enhet med endast nio personer och att det huvudsakliga arbetet sker i de sju regionerna. Mr Arroyo gav därefter en kort orientering om hur förvaltningsstrukturen var uppbyggd kring varg och grizzlybjörn i det kontinentala USA ("the lower 48 States"). Viktig för USFWS är att följa upp, i samarbete med regionerna och de berörda delstaterna, bevarandestatusen framförallt för de arter som var listade som hotade under Endangered Species Act, ESA. Målet är att så snart en art nått en gynnsam bevarandestatus enligt ESA flytta över förvaltningsansvaret till delstatlig nivå

Bakgrunden till dagens bevarandesituation för varg och de andra stora rovdjuren presenterades. I takt med att USA expanderade västerut under 1800-talet och början av 1900-talet sågs de stora rovdjuren som ett hinder. Flera decimeringskampanjer genomfördes, även i nationalparker som Yellowstone. I dag har de [USA:s befolkning] bestämt att de vill ha tillbaka livskraftiga populationer av stora rovdjur. Under presentationen berördes kort att värderingarna i samhället har förändrats, att i dag har vi kunskap om att ekosystemfunktioner kan gå förlorade om de stora rovdjuren inte finns kvar i ekosystemet, och att förvaltningen av stora rovdjur är en balansakt mellan olika gruppers och regionernas önskemål.

Predationsproblematiken för varg och grizzlybjörn presenterades översiktligt. Eftersom de är listade som hotade under ESA i flertalet stater är det ytterst ett federalt ansvar att hantera problemdjur - djur som dödar tamdjur, uppträder nära där människor bor, djur som matas och därmed habitueras, eller på annat sätt kommer i konflikt med mänskliga intressen. Här underströks vikten av ett

gott samarbete med alla stater och alla lokala aktörer på delstatsnivå, samt att USFWS försöker inta en medlande mellanposition i de lokala konflikter som finns. Vargfrågan verkar inta en särställning vad gäller konflikter och konfliktnivåer.

Avlistning (Eng: delisting) - att återföra ansvaret till delstaterna för en art som är upptagen under ESA. Det är fortfarande den federala nivån som har det slutliga ansvaret. Det gäller tills respektive art har uppfyllt de kriterier som finns i ESA. Eftersom delstaterna är den enda legala enheten som kan ta över förvaltningen när arterna uppfyller kriterierna i ESA för gynnsam bevarandestatus är de också den enda naturliga samarbetspartnern i arbetet med att återföra ansvaret. Dock har den federala nivån ett ansvar enligt ESA att under de första fem åren efter avlistningen följa populationsutvecklingen och artens bevarandestatus i enlighet med uppställda kriterier.

Problem med att i praktiken återföra förvaltningen av varg och grizzlybjörn till de aktuella delstaterna är stora. Eftersom rovdjursfrågan är en fråga som rymmer många dimensioner - ekologiska, sociologiska, kulturella och ekonomiska - finns det många personer och grupper som försöker förhindra avlistningen. Därför är det en viktig arbetsuppgift för den federala myndigheten att se till att det finns väl underbyggda argument för att avlistningen är i linje med de kriterier som återfinns i ESA. USFWS pekade på att det var mycket viktigt att den federala nivån och delstatsnivån är överens om när de ska avlista en art i en delstat. I dag handlade flera av stämningarna mot USFWS gällande avlistning av bland annat varg framförallt definitions- och tolkningsfrågor, inte huvudsakligen om populationernas egentliga bevarandestatus i en delstat. En aktuell frågeställning är om FWS kan avlista vargen inom ett område som inte är en delstat utan kan bestå av segment av flera delstater. För att citera en av de amerikanska deltagarna vid mötet "*Under all circumstances, each action will be taken to court and challenged*".

Forskningsfrågor berördes och USFWS pekade på den obalans som fortfarande finns mellan biologi och samhällsvetenskap vad gäller förvaltning och bevarande av stora rovdjur.

Svenska ambassaden

901, 30th Street, NW
Washington, DC 20007

Minister Claes Hammar och andre ambassadsekreterare Emi Hijino informerade om det politiska och ekonomiska läget i USA särskilt vad gällde handel, energi, Afghanistan, Irak, Iran, terrorism, orkanen Katrina samt generellt om ansvarsfördelning mellan federal och delstatlig nivå.

The Humane Society of the United States

Svenska ambassaden
901, 30th Street, NW
Washington, DC 20007

Möte med Kitty Block, Director, Dr. John W. Grandy, Senior Vice President of Wildlife Programs och Lauren Nolfo-Clements, Wildlife Scientist

The Humane Society of the United States, HSUS, är tillsammans med Defenders of Wildlife den mest aktiva frivilligorganisationen när det gäller stora rovdjur. HSUS är den största djurskyddsorganisationen i USA med 700 000 sympatisörer. Organisationen betraktar varje djur som en individ som har rätt att leva. Man är helt emot att djur nyttjas i kommersiellt syfte eller för nöjesjakt. Den enda jakt som accepteras är urbefolkningarnas rätt att jaga för att överleva.

När det gäller stora rovdjur, speciellt varg och grizzlybjörn, använder organisationen alla legala möjligheter för att blockera en avlistning och alla former av predationskontroll. För närvarande har HSUS 40–50 aktiva fall i domstolarna. Man litar inte på att delstaterna är kapabla att bedriva en human förvaltning som gagnar rovdjuren.

Hemsidor:

<http://www.fws.gov/endangered/wildlife>
<http://www.fws.gov/endangered/tml>

US Fish and Wildlife Service (USFWS), Region 3

Dept. of Interior
 BHW Federal Building
 1 Federal Drive
 Fort Snelling, MN 55111
 Minnesota

Möte med Lynn Lewis, deputy assistant regional director, Ron Refsnider, regional listing coordinator, Phil Delphey, USFWS Endangered Species Coordinator for Minnesota, Mary Jane Lavin, special agent in charge, Tony Sullins, department of interior solicitor, Laura Reagan och Lynn Lewis samt Walter Medwid, executive director vid The International Wolf Center, Ely.

År 1960 fanns endast få vargar kvar i USA – i Minnesota. När ESA trädde i kraft 1973 fanns det 500 - 1 000 vargar kvar i norra Minnesota på gränsen till Kanada. Den federala regleringen av vissa arter - migrerande och hotade arter - är ett undantag från det normala tillståndet som ger den huvudsakliga makten till delstaterna. Endangered Species Act ESA ger inte ett permanent skydd för en art utan syftar till att återskapa biodiversitet och att återföra ansvaret till delstaterna. Problemet med ESA är att termer och ordval är vaga vilket öppnar för domstolsprövningar.

Två exempel på sådana begrepp är *significant portion of its range* och *within foreseeable future* vilka både är nyckelbegrepp för att avgöra när en art uppnått gynnsam bevarandestatus och därmed kan avlistas. Ron Refsnider ansåg att "Critical habitat is the key issue in the ESA act". Faktorer som bidrar till en långsammare återetablering av framförallt varg är dödlighet orsakad av människan, sjukdomar och allmänhetens motstånd framförallt vad gäller återintroduktioner samt förluster av habitat och fragmentering av habitat till följd av den stora vägtätheten. Den omfattande verksamheten i Minnesota med flyttning eller avlivning av problemvargar har bidragit till att avsevärt reducera den illegala avskjutningen.

I dag avlivar det federala USDA (US Department of Agricultural) och dess Wildlife Services 150-200 vargar per år i Minnesota. FWS betonade vikten av det fungerande partnerskapet med olika organisationer i mellanvästerns i arbetet med vargens återetablering.

Det är federala organisationer som USGS (Biologisk forskning), USDA - Wildlife Service (Predationskontroll), US Forest Service och delstatliga organisationer som Department of Natural Resources (DNR), Department of Agriculture, enskilda indianstammar samt

deras sammanslutningar. Inte minst betydelsefulla är frivilligorganisationer som International Wolf Center, Ely, Minnesota; Timber Wolf Alliance, Ashland, WI, Wildlife Science Center, Forest Lake MN, National Wildlife Federation, och Defenders of Wildlife.

Det internationella vargcentrat i Ely cirka 45 000 besökare varje år och är öppet alla dagar i veckan under sommaren och två dagar i veckan på vintern. Webbsidan har ca 40 000 besök varje vecka. Målet är att ha en oberoende roll och ge neutral och vetenskapligt balanserad information som visade vargen från olika infallsvinklar. En viktig del av arbetet är att intressera, informera och utbilda lärare. Walter Medwid betonade: *“education is the key. It has to be done in several ways and be neutral”* och *“Education and accessible information”*.

Enligt MaryJane Lavins erfarenhet skiljer sig uppfattningen om varg mycket mellan dem som fått varg i trakten nyligen jämfört med dem som levt med vargar i omgivningen under en längre tid. Cirka 30 % av de som jagar varg illegalt åtalas. De som jagar illegalt kan delas in i tre grupper: de som hatar varg, de som skyddar sin boskap och de som jagar annat och får se en varg som de skjuter.

Hemsidor:

<http://www.fws.gov/midwest/wolf/>

Dr. L. David Mech

USGS Northern Prairie Wildlife Research Center
Gabbert Raptor Center, 1920 Fitch Avenue
St. Paul, Minnesota 55108

Dr Dave Mech var en av initiativtagarna till International Ely Wolf Center och är fortfarande medlem av styrelsen. Mech underströk, liksom Walter Medwid gjort tidigare under dagen, att syftet med centrets verksamhet är att vara en neutral informationsplattform och föra ut kvalitetssäkrad information. Det gäller oavsett om den är positiv eller negativ för vargen. Mechs bedömning var att centret fungerade bra men pekade på den mycket stora utmaning som de brottats med under hela tiden. *“The hard task is to keep one side from pulling the center towards pro-attitudes. Its a struggle to keep the balance”*. Mech återkom flera gånger under mötet till svårigheten

att bibehålla balansen mellan neutralitet och de vargpositiva förspråken i centret.

På frågan hur förvaltningen kan kontrollera en växande vargpopulation svarade Mech att vargar generellt är svåra att jaga, svåra att få att gå i fällor och allmänt krävande att förfölja. Det var tveksamt om man med jakt kan kontrollera antalet vargar i täta populationer. Jägare har inte tillräcklig kunskap om vargens beteende och saknar den kulturella kopplingen till vargen som bytesdjur. Dessutom är incitamenten för en uthållig jakt på varg svaga. Mech retoriska fråga var: *"Why should they keep hunting? Once they got one trophy they are satisfied."*

Zonering är enligt Mech ett tänkbart sätt hantera de konflikter som finns kring vargen och mänskliga intressen. Dock kommer zoneringen att skapa nya, och omorientera redan befintliga, konflikter. Mech menade att en framkomlig väg för förvaltningen är att tydligt hantera vargen både som det rovdjur den är, och som det viktiga bytesdjur det är för de jägare som intresserade av vargjakt.

Utifrån sin samlade erfarenhet var Mech mycket klar i sin uppfattning att en legal jakt minskar den illegala jakten.

Den svenska vargforskningen diskuterades kort liksom predationsproblem, genetik och nyttan med modellerande. Mech menade att den svenska forskningen var av god kvalitet och betonade nyttan med långsiktiga forskningssatsningar. Vad gäller genetik så underströk Mech att förvaltningen sker nu och kan inte stanna av, och att det är mycket som kan hända på 10 till 100 års sikt. Ett liknande resonemang förde Mech vad gällde modellerande av framtida scenarior och uttryckte stor tveksamhet eftersom det har varit svårt att validera flera av de modeller som gjorts om vargens utbredning och populationsdynamik.

Hemsidor:

<http://www.npwrc.usgs.gov/staff/mech.htm>

<http://www.davemech.org/>

<http://www.davemech.com/>

Forengo Farm

Tony Fornengo
32271 State Road 35
Danbury, WI 54830

Möte med Tony Fornengo.

Fornengo Farm är en större gård med cirka 800 köttdjur som innefattas av eller gränsar till fyra olika vargrevir. Forengo Farm har predationsförluster på 10 procent av årskalvarna och har sökt ersättning upprepade gånger. Under mötet, inklusive studiebesöket i fält, diskuterades predationsförluster, ersättningsystem och förebyggande åtgärder. Problemet för Tony Forengo är att han bara återfinner ett mindre antal av de kalvar som tas av varg och att ersättning bara lämnas för dessa djur. Innan vargen etablerade sig i området var den dokumenterade bakgrundsdödligheten för kalv två procent årligen.

Wisconsin Department of Natural Resources (DNR)

Möte med Adrian Wydeven, Wisconsin Department of Natural Resources. Mötet behandlade förvaltning av vargar i Wisconsin med särskilt fokus på etablering, antal, utbredning, problem, förvaltning och bevarande på delstatsnivå samt attityder och synen på ersättningssystemet.

Omkring år 1960 var vargen försvunnen i Wisconsin och i stort sett även i Minnesota. Den kvarvarande populationen i det kontinentala USA fanns i norra Minnesota nära gränsen till Kanada. År 1957 avskaffades skottpengarna på varg i Wisconsin och 1965 i Minnesota. År 1975 fanns dokumenterade bevis för att vargen återvänt till Wisconsin. Övervakningen av populationen inleddes 1979-1980 då de första djuren utrustades med radiosändare. I dag försöker man förse minst en varg med VHF-radiosändare i så många flockar som möjligt. Djuren fångas i maj-juni med snara och flockarna pejlas vanligen från luften. Som ett komplement använder DNR spårningsdata från senvintern vilket ger tilläggsinformation när det gäller status och antal hos de flockar som inte har någon individ med radiosändare.

Förvaltningens åtgärder grundar sig på antalet vargar i populationen under senvintern. För spårningsarbetet används företrädesvis

frivilliga men förhållandena skiljer sig väsentligt från situationen i Sverige. Det finns få välorganiserade grupper, det gäller särskilt jordbrukare, boskapsuppfödare och jägare. Det innebär att huvuddelen av de frivilliga antingen är enskilda intresserade, eller medlemmar i miljö- och djurorganisationer. I de utvärderingar som Wisconsin DNR har gjort visas att frivilliga som genomgått en kortare utbildning är sämre på att hitta spår än DNR:s tränade personal.

Förvaltningen av varg i Wisconsin baseras sedan 1989 på en delstatsplan som utvärderas och revideras vart femte år. Vargstammen i Wisconsin uppgår för närvarande till närmare 500 vargar och har passerat planens antalsmål på 350 djur. 500 - 600 vargar upplevs som en toleransnivå (carrying capacity). Vargreviren är i genomsnitt 100 000 - 150 000 km². I vissa delar av delstaten har man troligen också nått populationstaket utifrån sociobiologiska faktorer. Populationens årliga genomsnittliga ökningstakt var 20 procent åren 1985-2002, och nio procent åren 2002-2006. Kullarna består i genomsnitt av 5,2 valpar med en mycket hög dödlighet. Endast ca 25 procent av valparna överlever de första tio månaderna. Det finns indikationer på att allmänhetens tolerans för varg sjunker. Efter en eventuell "avlistning" kommer sannolikt populationen att reduceras till delstatsplanens mål på ca 350 vargar.

Förvaltningen av varg sker i fyra zoner. Zonerna ett och två är de som är mest lämpade långsiktigt för varg. Zon tre är en buffert-spridningshabitat - med begränsat utrymme för vargflockar. I zon fyra finns begränsat habitat för varg där de riskerar att komma i direkt konflikt med mänskliga intressen.

Under 2005 rapporterade 25 gårdar predationsförluster, de flesta fanns i anslutning till vargens utbredningsgräns. Sammanlagt dödades 13 hundar av varg i samband med björnjakt och tre skadades. Fyra sällskapshundar dödades och tre skadades av varg. Större vargflockar tenderar att oftare vara involverade i predation på hundar än mindre flockar. På flocknivå verkar det vara ett inlärt beteende - "*once a dog killer, always a dog killer*". Det är inte helt enkelt att plocka bort en hel flock eftersom det blir svårare att komma åt de andra djuren när man väl dödat det första djuret. Förvaltningen är inriktad på att minska antalet djur i flockarna. När en jakthund dödat av en vargflock skickar DNR ut pressinformation för att jägare ska kunna anpassa sig och byta jaktområde.

Förvaltningen använder sig av DNRs fångstmän ("governmental trappers") för att fånga och döda varg, inte lokala jägare. Det sker ingen egentlig jakt utan man plockar helt enkelt bort problemdjur.

Det sker också för att förebygga konflikter. För närvarande är det inte tillåtet för en djurägare eller andra att själva döda en varg som attackerar ett tamdjur eller en hund. Om det var möjligt skulle det säkert uppfattas som mycket positivt och lätta på den stora frustrationen som många känner för den rådande situationen.

På delstatsnivå finns en rådgivande grupp där olika organisationer är representerade. DNR samverkar främst med grupper som är aktiva på ett övergripande plan och är mer sällan involverad i direkta möten med människor ”*More meeting with organizations than directly with people*”. Intressegrupperna både nationellt och regionalt visade ett stort engagemang när förvaltningsplanen togs fram och senare reviderades, men intresset och engagemanget har minskat. Liksom i Sverige är varg/rovdjursfrågan nu på den politiska dagordningen till skillnad mot i början av 1990-talet.

Delstaten har en begränsad erfarenhet av långsiktiga förebyggande åtgärder. En fårbonde använder sig med framgång av tre vakthundar men det fungerade inte när det bara var en eller två hundar. Den tredje hunden skänktes av frivilligorganisationen ”Defenders of Wildlife” och med den försvann problemet med vargpredation. I övrigt så har vargar utrustas med el-halsband, och DNR har testat övriga skrämselfåtgärder med viss tillfällig framgång. Sedan 2002 flyttas inga vargar inom delstaten.

Wydevens slutsats om förvaltningen är att: ”*the numbers is the key issue - from all sides*”.

Hemsidor:

<http://dnr.wi.gov/org/land/er/>

<http://dnr.wi.gov/org/land/er/mammals/wolf/index.htm>

<http://dnr.wi.gov/org/land/er/publications/wolfplan/toc.htm>

<http://dnr.wi.gov/org/land/er/mammals/wolf/dogdepred.htm>

http://dnr.wi.gov/org/land/er/mammals/wolf/pdfs/WI_Annual_Wolf_Damage_Payment_Summary.pdf

Familjen Lind: fångstmän, jägare och skogsägare

Besök hos Donna and Edwin Lind Jr som är andra generationen svenskättlingar i Wisconsin. Familjen Lind orienterade om jaktliga förhållanden främst avseende vitsvanshjort och svartbjörn samt om utfodring och viltvårdsåtgärder. På Linds mark är det primära att sörja för viltet vilket innebär att skogsproduktionen är underord-

nad bl.a. viltvårdsåtgärderna. Under besöket studerades bl.a. vitsvanshjort och kragjärpe (ruffed grouse).

Northland College, Ashland och Timber Wolf Alliance

Besök på Sigurd Olson Environmental Institute, 1411 Ellis Avenue, Ashland Wisconsin, 54806. Närvarande var Pam Troxell och andra medlemmar i Timber Wolf Alliance (TWA), elever och lärare vid Northland College i Ashland och representanter från media.

Åke Pettersson gav en bakgrund till utredningens besök. Intresset för besöket var mycket stort och liksom för förhållandena i Sverige när det gällde rovdjur och naturresursförvaltning. Frågorna handlade om hoten mot de stora rovdjuren i Sverige, hur människor här såg på varg och björn, predationsproblemen, samt vilket typ av informationsarbete som Sverige bedriver kring de stora rovdjuren.

Pam Troxell informerade om Timber Wolf Alliance (TWA). TWA är en regional intressegrupp för varg som arbetar i Wisconsin och Michigan. Motsvarande arbete görs i Minnesota av det internationella vargcentrat i Ely. TWA bedriver ett aktivt informationsarbete om vargens återetablering och dess roll i ekosystemet. Man har ca 600 aktiva medlemmar, varav 60 volontärer. En viktig strategi är att via lärare och andra centrala utbildare nå ut till en bredare allmänhet. Dessa utbildare ses som ambassadörer för att ge en korrekt information om varg och som kontaktyta för organisationen. En opinionsanalys har visat att halva befolkningen är positiv till varg medan andra halvan är negativ. De flesta tillfrågade var tvärsäkra i sin uppfattning, trots att de inte kände till vargen särskilt väl. TWA betonade nyttan av vara regionalt förankrade och inte primärt arbeta mot den nationella nivån.

Hemsidor:

<http://www.northland.edu/Northland/Soei/>

<http://www.northland.edu/Northland/Soei/Programs/TimberWolfAlliance/>

Great Lakes Indian Fish and Wildlife Commission (GLIFWC)

P.O. Box 9
100 Maple St.
Odanah, WI 5486

Besök hos GLIFWC representerat av James St. Arnold, programspecialist, Peter David, viltbiolog och Jonathan Gilbert, viltbiolog.

GLIFWC är samarbetsorgan för elva Ojibwe nations i Minnesota, Wisconsin, och Michigan. De tre delstaterna har i fördrag gett indianerna rätt att utnyttja och skörda naturresurser i och utanför reservaten. Rätten innefattar ett väldefinierat område som sammanfaller med indianernas traditionella markutnyttjande. Den huvudsakliga uppgiften för GLIFWC är att arbeta med uppföljning av naturresursernas status och nyttjande utanför reservaten, samt sköta den administration som följer av fördragen.

Förutom presentation av GLIFWC fick utredningen del av Ojibwes syn på och roll i förvaltningen av rovdjur. En del av medlemmarna är emot avlistning. Vargen betraktas som intelligent och som kan lära människor hur man ska uppfostra sina barn och hur man ska skörda. Vargen har stora kvaliteter. Jim St. Arnold, en av ledarna för Chippewaindianerna, och representant för vargklanen sa följande: ”Vargarna var en del av indianernas liv liksom tranan. Man lärde av dem. Vargen och människan var från början bröder. Vargen är inte ett djur utan en fyrbent människa. Människan var inte snabbast, inte starkast. Vargen var den starkare. Örnen var en bevingad människa. Ordet rovdjur (carnivore) existerar inte hos indianerna, endast vilda och tama djur”.

Vargklanens medlemmar har som uppgift att ta hand om de döda och leda deras andar vidare. Vid besöket deltog delegationen i Chippewaindiandernas rökceremoni Equinox för att celebrera att dag och natt var lika långa (solen står rakt över ekvatorn).

Hemsida:

<http://www.glifwc.org/>

Wisconsin Conservation Congress, björnjägare och lokalbefolkning

Lokalbefolkning: Bill Vest och Suzie Sax (Jaktguider, jägare, lokalboende), Jeff Crom (jägare och hundägare), Rob Stafsholt (Ordförande i en organisation för björnjägare), Mike Brust (ordförande i the Conservation Congress, Wisconsin)

Syftet med mötena under eftermiddagen var att få lokalbefolkningens och lokala organisationers syn på varg och svartbjörn, och på en uppfattning om det allmänna stämmingsläget i norra Wisconsin. Liksom mötet tidigare under dagen med the Timber Wolf Alliance och studenterna från Northland College var likheterna med den svenska situationen slående, men det fanns några väsentliga undantag. Likheterna var den misstro som man hyste mot framförallt den delstatliga förvaltningen (DNR) vad gäller antalsmål, hur informationsarbetet bedrevs och syftet med de medel som satsas på att följa framförallt vargarna. Det fanns samma problem med att jakthundar tas – i detta fall är det främst hundar som används under björnjakten – och samma konflikt runt ersättningsanspråk som i Sverige. Den jaktkulturella skillnaden var att jakt med hund inte är den dominerande jaktformen och att jägarna normalt inte får använda hund för annan jakt eller för eftersök. Flera olikheter fanns också hur förvaltningen samarbetade med det omgivande samhället. Vid det tidigare mötet med Adrian Wydeven, DNR framkom det att de inte aktivt involverade lokalbefolkningen eller jägare i sitt spårningsarbete. En orsak till det är att dessa sällan är organiserade i grupper eller föreningar. De enskilda jägarna och representanterna för bland annat Wisconsin Conservation Congress menade visserligen att var det en lägre andel som var organiserade men att det inte borde utesluta att de mer aktivt involverades i det lokala arbetet med exempelvis spårning. När vi presenterade hur olika grupper av både icke-jägare och jägare var involverade i olika steg av förvaltningen i Sverige så uttryckte alla en stor positiv förvåning. En stor del av diskussionen handlade därefter om hur Sveriges förvaltning av stora rovdjur var upplagd. Fokus kom därför att hamna på lokal, regional förankring och trovärdighetsfrågor i rovdjursförvaltningen där Sverige och USA/Wisconsin jämfördes.

U.S. Department of Agriculture's Wildlife Services & Minnesota DNR

USDA/APHIS/Wildlife Services
34912 U.S. Hwy. 2
Grand Rapids, MN 55744

USDA: William J. Paul. DNR Michigan: John Erb

Mötet med den regionala delen av federala "U.S. Department of Agriculture's Wildlife Services" [motsvarigheten till Jordbruksdepartementet] var att få en inblick i ersättningsfrågor och hur de hanterar skadegörande rovdjur och "problemindivider". USDA i Minnesota har cirka 20 års erfarenhet av att främst hantera varg i detta avseende. 1970 fanns 500 – 750 vargar i Minnesota. Målet för återhämtningen i vargstammen (wolf recovery goal), 1 400 vargar, överträffades år 2000. I dag finns drygt 3 000 vargar – motsvarande 4,4 vargar per 100 km². Vargstammen ökar med endast 4 – 5 % per år, främst beroende på ohälsa i stammen, skabb, parvovirus, valpsjuka m.m.

Bill Paul gav två presentationer under mötet – Management of Wolf-Livestock Conflicts in Minnesota – och – Investigating Predation on Livestock.

Predationsproblem. Framförallt i april-maj är det problem i Minnesota då många gårdar med kor/köttdjur har vargar som tar kalvar. Noterbart är att det är en stor variation mellan olika gårdar – vissa gårdar med vargförekomst har stora dokumenterade predationsförluster, medan andra med motsvarande vargförekomst i stort sett inte har några. Inom vargarnas utbredningsområde i Minnesota finns cirka 8 500 gårdar, av dessa påverkas 80–100 (1–2 %) av vargpredation årligen. Utmärkande är att det finns ett femtontal gårdar som har ständigt återkommande problem med predation trots att USDA tar bort hela flocken/arna. Nya vargar återkoloniserar området tämligen omgående, och predationsproblemen återuppstår direkt. Eftersom tamdjurspredation verkar vara ett inlärt beteende så försöker de oftast ta bort hela flocken. USDA beräknar att 5-9 % av vargpopulation tas bort varje år i samband med predationskontroll, både proaktivt och reaktivt.

I Minnesota har USDA dokumenterat att vargarna ibland dödar mer än de behöver (eng: surplus killing) av tamdjur i flock såsom får, höns och kalkoner. En vargflock kan ta 30 – 40 får eller 100 –

150 kalkoner på en natt. Det finns inga belägg för att valparna deltar i det. I Minnesota förekommer att vargar liksom i Wisconsin dödar hundar och att det även förekommer i dagsljus och i direkt närhet av människor; ”*Wolves are single minded, are very aggressive towards domestic dogs*” (Bill Paul).

Kompensation. Betalas av delstaten Minnesota och ersätter värdet fullt ut av tamdjur, dock högst USD 750. Saknade djur ersätts inte. Hundar eller andra sällskapsdjur ersätts inte. (I Wisconsin ersätts hundar.) Minnesota ersätter inte predationsförlust av djur som inte kan dokumenteras vilket är en källa till konflikt eftersom vargar mycket snabbt helt kan konsumera ett byte.

I ett område i nordöstra Minnesota har vargarna varit så dominerande att de först decimerat hjortstammen kraftigt och därefter förhindrat att antalet hjortar återhämtat sig. I övriga Minnesota har ibland hårda vintrar decimerat hjortstammen, vilket lett till ökade rovdjursangrepp på tamdjur. På omvänt sätt minskade de omfattande skabbangreppen på varg 2001 antalet rovdjursangrepp på tamdjur.

Besöket avslutades med en rundvandring där olika fångstmetoder och anordningar (främst snaror och saxar, samt bedövningsmedel) övergripande demonstrerades.

Hemsidor:

<http://www.aphis.usda.gov/ws/>

<http://www.aphis.usda.gov/ws/statereports/minnesota.html>

<http://www.dnr.state.mn.us/mammals/wolves/index.html>

International Wolf Center (IWC), Ely, Minnesota

1396 Highway 169
Ely, MN 55731-8129

Besök hos Andrea Lorek Strauss, national information and education director, International Wolf Center, Ely.

International Wolf Center (IWC), Ely är ett center som fokuserar på information, utbildning och att vara ett aktivt besökscenter för varg. IWC bildades 1992 och har i dag 13 000 aktiva medlemmar varav 5 % är utländska medlemmar, 40 % är medlemmar som bor utanför Minnesota. IWC:s mission är att ge neutral och balanserad information som inte tar ställning för eller emot vargar. En kritik från flera miljöorganisationer är, och har varit att centret är för pas-

sivt och inte tar ställning. Liksom Timber Wolf Alliance (TWA) i Wisconsin fokuserar IWC sin utåtriktade information främst mot medlemmar, lärare, reportrar och människor som i sin yrkesställning kan föra informationen vidare till olika grupper av människor. Återigen återkommer ambassadörstanken. Intrycket enligt IWC:s personal är att informationsbehovet om varg och vargförvaltning ändrar fokus mot mindre känslobaserade frågor såsom hur många valpar en varg får, vad äter en varg och så vidare. Centrets egen tolkning är att det kan vara ett resultat av alla naturprogram som besökarna har sett på TV före besöket på IWC i Ely. Besöks-siffrorna är klart kopplade till om det finns vargvalpar eller inte. De år det finns valpar så är det höga besöks-siffror. För huvuddelen av besökarna till IWC är inte centret som sådant som avgör om en person ska åka till Ely eller inte. Antalet besökare beror mycket på vilka grupper som övriga regionen försöker attrahera. Framtidsutmaningen för centrats informationsarbete ligger i att ytterligare förbättra den webbaserade informationen, och att utveckla nya interaktiva informationsvägar som exempelvis spel för barn och ungdomar. Besöket inleddes och avslutas med en rundvandring i utställningslokalen och till inhägnaden med vargar.

Hemsidor:

<http://www.wolf.org/>

Möte med Prof. Thomas Heberlein

Samtal på flygplatsen i Minneapolis med professor Thomas Heberlein. Heberlein summerade erfarenheterna från den del av besöket som omfattade Minnesota och Wisconsin utifrån fyra perspektiv: Attityder, Struktur, Strategi och Överraskningar.

Attityder. Attityderna stämmer ganska väl med de dokument gruppen tagit del av före besöket. Alla anser att de stora rovdjuren, inkl. varg har rätt att existera. Landsbygdsboende med egna erfarenheter av varg är mera negativa. Människor känner maktlöshet, dominans av urbana intressen.

Struktur. Möjligheterna till vargförvaltning är starkt begränsad av det federala ansvaret. Det federala ansvaret hjälper de miljögrupper som motsätter sig avlistning att samla in medel till sin verksamhet. Frånvaron av tydlighet i lagstiftningen och regelverket gör det möjligt att länge hålla igång domstolsprocesser. Detta både försvårar

och försämrar förvaltningen. Forskningen är skild från allmänheten. Det finns nästan inga kanaler för forskarna att nå fram till allmänheten med sina resultat. Vargcentrat i Ely är delvis ett undantag. Ingen samlad organisation för rovdjursförvaltningen. Ansvariga för varg, björn, järv etc. arbetar skilda från varandra. Urbana perspektiv dominerar förvaltningen. Forskarmedverkan i rovdjursförvaltningen begränsas genom olika intressegrupper, som i sin tur är svagt organiserade. Vargstammen kommer att fortsätta öka mycket snabbt om inte delstaterna får möjlighet att tillämpa sina förvaltningsplaner, vilket inte kan ske förrän en avlistning är genomförd.

Strategi. Pengar, dvs. ersättning, gör inte folk lyckligare.

Om man ger farmarna rätt att skjuta vid rovdjursangrepp, blir inte många vargar skjutna men farmarna kommer att vara mera nöjda.

Överraskning. Snabb ökning av den friska vargstammen i Wisconsin. Relativt långsam ökning av den stora men mindre friska vargstammen i Minnesota.

Vargförvaltningen i Wyoming

Besök hos Mike Jimenez, USFWS, federalt ansvarig för vargförvaltningen utanför Yellowstone i Wyoming och Jim och Cat Urbigkit, fårfarmare, Pinedale, Wyoming.

Familjen Urbigkit är fårfarmare söder om gränsen till Grand Teton National Park, WY, vilket söder om Yellowstone National Park. Området kallas "the Desert", belägen ca 100 km söder om Jackson. Förutom att föda upp drygt 100 får per år så har de också en kennel där de föder upp vakthundar för fårskötsel. Deras erfarenheter är goda av att använda hundar, men de betonade vikten av att hundarna ska vara flera och växa upp med fårflocken. De betonade också att vakthundarna inte ska ses som vanliga familjehundar.

Det fanns ca 300 vargar i området, normalt 160 utanför och ca 140 inne i Yellowstone. Det fanns också grizzlybjörn, men konflikterna med dem var mindre. I området fanns också relativt många pumor (mountain lions). De jagades hårt med hundar, men få sköts. Jakten gjorde dem dock skygga, de stannade oftast uppe i bergen. Även amerikansk lo (mindre än den europeiska) och bobcats fanns i området.

Avlistningen diskuterades. Det framkom att det fanns boskapsuppfödare som inte var positiva till avlistningen av grizzlybjörn och varg i Yellowstone och Grand Teton-området. Argumenten var att det nu efter många år fanns en kompetens inom det federala FWS både vad gäller personell kompetens och vad gäller medel. Vargstammen ökar med ca 20 % per år, trots att många vargar skjuts av de federala bevakarna, oftast från flygplan. Det fanns också en misstro mot den egna delstaten Wyoming. Ett större ansvar för delstaterna i samband med avlistningen kan innebära att det finns mindre medel för dels kompensationsåtgärder, dels mindre medel för ett aktivt arbete med förebyggande åtgärder. I grunden var familjen Urbigkit dock positiv till att de fick ökat lokalt inflytande men de var tveksamma till om det i praktiken skulle ske någon förändring till bättre eftersom delstaterna inte hade resurser och personal.

Det var också tydligt att fann en tveksamhet till nyttan med återintroduktionen av varg i Yellowstoneområdet och att det fanns en stor misstänksamhet mot främst den federala sidan. Det ifrågasattes om vargarna verkligen var försvunna från Yellowstoneområdet när de federala myndigheter beslöt att kanadensiska vargar skulle sättas ut. Många menade att det alltid funnits varg men att utsättningen av individer från Kanada medfört att man fått en varg med andra egenskaper och beteende.

Hemsidor:

<http://www.paradisesh sheep.com/>

<http://mountain-prairie.fws.gov/index.html>

http://ecos.fws.gov/species_profile/servlet/gov.doi.species_profile.servlets.SpeciesProfile?spcode=A00D

Yellowstone National Park

Besök hos Glenn E. Plumb; Chief, Branch of Natural Resources, Yellowstone Center for Resources. Glenn Plumb mötte vid södra entrén och visade runt i Yellowstone under en heldag.

Yellowstone blev USA:s första nationalpark redan 1872. Från 1880 avlystes jakten i den nordöstra delen, Lamar Valley, och ett viltreservat skapades i en del av den stora parken. Parken är källområde för tre av USA:s vattensystem, däribland Missouri. Nuvarande parkförvaltning etablerades 1916 efter att armén under en

längre tid utövat tillsynen. Tillgängligheten för besökare har alltid varit en central del i parkförvaltningen.

Yellowstone omfattar 2,2 miljoner acres. Det motsvarar ca 8 900 kvadratkilometer vilket motsvarar en yta knappt tre gånger så stor som Gotland. Alla nationalparker i Sverige upptog tillsammans en yta av 6 326 kvadratkilometer enligt SCB (31 december 2005; www.scb.se). I Yellowstone finns spår av hundratals bränder. 1998 utbröt fem eldsvådor som tillsammans brände av 36 % av hela parkens areal samt ett betydande område utanför parken. Resterna från branden ses tydligt i dag i omkullvälta stora träd som bränts men ej brunnit up. Brandområdena är nu i stor utsträckning beväxna med självföryngrad contortatall i en- till tvåmetershöjd.

Parken med sin enorma areal är högt belägen i Klippiga Bergen och har många geologiska sevärdheter. En betydande del av arealen utgörs av en vulkankrater som fortfarande påverkas av underjordsvärme. Där finns varma källor och varma vattendrag, gejsrar, kokande svavel- och lerpölar och ”torra” gejsrar som sprutar vattenånga men ej vatten. Största geysir är Old Faithful, ett av USA:s nationalmonument, som har utbrott varje halvannan timma.

Den underjordiska värmen begränsar snödjupet på vintrarna. Vilda djur av alla arter koncentreras till området, även om även många djur också vandrar ut från Yellowstone. I den del av södra parkområdet som saknar den vulkaniska värmen är snödjupet vintertid upp till närmare sex meter djupt.

Tillgången till klövvilt är mycket stor. Inom parken finns stammar av bl.a. bison, amerikansk kronhjort (”elk”), mufflon (bighorn sheep), åsnehjort (mule deer), pronghorn och älg. Sommarstammen av enbart kronhjort varierar mellan 15 000 och 25 000 djur. Bland rovdjuren märks förutom svartbjörn, grizzlybjörn, varg, prärievarg (coyote), lo, och bobcat, samt puma i den norra delen av parken. Järv sägs existera, men är mycket ovanlig.

Länge jagades de stora rovdjuren för att underlätta för annat vilt att öka i antal. De sista vargarna konstaterades försvunna successivt från 1920-talet till 1970-talet. Åren 1995-96, vid två tillfällen, återinplanterades 31 vargar från Alberta och British Columbia i Kanada i nationalparken och i centrala Idaho. Målet var att skapa 30 vargrevir med föryngringar, fördelade över Yellowstone, centrala Idaho och Nordvästra Montana. Vargstammen har ökat mycket snabbt, huvuddelen av vargarna finns i dag utanför parken, fördelade på de tre delstaterna Idaho, Montana och Wyoming.

År 2005 fanns åtminstone 13 flockar av varg inne i Yellowstone med sammanlagt 118 vargar, en minskning med 30 % från föregående

år. Det var en skarp nedgång, beroende dels på utvandring från parken, dels på hög dödlighet bland ungarna. Genomsnittet födda ungar var 6,2 per flock 2005, överlevnaden första året endast 2,2 per flock. Överlevnaden för ungarna var detta år hälften av vad som betraktas som normal (60 %).

Antalet grizzlybjörnar i Yellowstone är ca 400. Antalet är relativt stabilt, snarare vikande än ökande. I nationalparken råder stränga säkerhetsregler för att minska konflikter mellan björnar och besökare. Ändå inträffar ett femtontal incidenter varje år, de allra flesta dock utan allvarliga konsekvenser. Några trafikolyckor med björnar skadade inträffar också varje år.

Björn och varg har en lång tradition av att konfronteras med varandra. Det händer relativt ofta att björn tar över kadaver som varg rivit. I samband härmed kan också vargar dödas av björn.

Suzanne Lewis, Superintendent, Yellowstone National Park

Middag med Suzanne Lewis, Tom Olliff och Glenn E. Plumb samtliga Yellowstone National Park.

Rovdjursutredningen var officiellt inbjuden till middag med ledningen för Yellowstones nationalpark. Under middagen diskuterades likheter och olikheter i naturresursförvaltning och Yellowstones nationalpark.

Inplanteringen av varg hade tillfört ett element som bidragit till att öka intresset för Yellowstone. Samtidigt hade bl.a. den mycket stora hjortstammen reducerats, vilket minskat betningstrycket och de tendenser till erosion i nordöstra delen av parken som följt av överbetning.

Suzanne Lewis uttryckte en oro för att naturintresset bland ungdomar tenderade att minska, vilket kunde avläsas i besöksstatistiken. I en värld av alltmer elektronik och dataspel som upptar och fascinerar ungdomen fanns en risk för att naturintresset skulle minska. Det räckte enligt Lewis inte med att barn var med sina föräldrar på besök för att sedan vilja komma tillbaka till parken som ungdomar och vuxna. Därför arbetade man med projekt för särskilda aktiviteter för enbart ungdomar. Man övervägde också att utveckla dataspel med spännande naturupplevelser och vilda djur som koncept.

Hemsida:

<http://www.nps.gov/yell/>

Boskapsuppfödare

Livingstone, Montana.

Närvarande: Glenn E. Plumb; Chief, Branch of Natural Resources, Yellowstone National Park Montana, Bill Donald, Jay Bodner, Marty Malonne, Extension officer och Ned Zimmerman, Stockgrowers Association (MSGA), Elaine Allestad, Sweet Grass County Commissioner samt Martin Davis, Laura Michell, oberoende uppfödare.

Rovdjursutredningen presenterade kort syfte och mål med resan samt varför ett besök i och utanför Yellowstone var viktigt.

Laura Michell presenterade sig som uppfödare av köttdjur och får. Gården är familjeägd sedan mer än 60 år. Tidigt hade deras gård problem med vargpredation och att vargarna var oskygga. År 1999 sköt hon en varg i samband med att tre lamm försvunnit. Först 2004 inleddes den rättsliga processen mot henne. Hon dömdes senare till samhällstjänst.

Elaine Allestad. Uppfödare som också arbetar för Sweet Grass County [motsv kommun]. Deras gård hade betesrättigheter på mark som gränsar till nationalparken Yellowstone. I och med att den norra delen av parken hyser flest vargar var de också utsatta för en omfattande vargpredation och i viss mån av grizzlybjörn. År 2005 förlorade deras gård 60 djur varav endast 15 djur ersattes. Det är viktigt att notera att ersättningen kommer från frivilligorganisationen "Defenders of Wildlife". Hennes tolkning av att endast 15 djur ersattes var att det är en del i en långsiktig strategi som "Defenders" har för att göra boskapsuppfödning olönsamt och därmed kunna lägga ned gårdar. I dag har Allestads sålt sina betesrättigheter (eng: Grazing permits, reglerar rätten att beta på statlig/delstatlig mark i ett visst område, under en viss tid, med ett visst antal djur i vissa fall) till en annan miljöorganisation.

Ned Zimmerman. Boskapsuppfödare cirka 50 km norr om Livingstone. Medlem i MSGA, och deras grupp som arbetar med hotade arter. Ned tar upp en sekundär ekologisk effekt av att vargarna nu återfinns norr om Yellowstone parken. Det är att kronhjortarna nu ändrar habitatval och kommer in på deras gårds ägor för att komma undan vargarna. Tar också upp problemet med det

låga förtroendet för myndigheterna och hanteringen av de fall då vargar skjutits av boskapsuppfödare. Han menar att långa handläggningstider och den bristande förståelsen för uppfödarens rätt att hantera problemdjur minskar varg och grizzlybjörnars möjligheter att samexistera med uppfödningen.

Martin Davis. Familjen Davis har en gård cirka 16 kilometer söder om Livingstone och har betesrättigheter i anslutning till parken Yellowstone. De har inte så stora direkta problem med predation. De har endast förlorat ett fåtal djur, och anser att den delen är hanterbar men att det är svårt att skatta vargpredationens verkliga omfattning eftersom djuren är frilevande och frikalvande, samt att vargarna är extremt duktiga på att konsumera allt. Deras stora problem som får direkta återverkningar på deras ekonomi är att vargarnas närvaro gör att köttjuren väljer säkrare områden – men områden med sämre bete eller väljer att vara kvar i ett område som redan betats. Kornas slaktvikter har därför minskat från 600 (272 kg) till 500 pund (227 kg). De tar också upp problemet med att endast en mindre del av den verkliga förlusten kompenseras.

Marty Malonne. Arbetar för MSGA som "Extension officer". Han tar upp konflikten mellan nationalparkens intressen och de intressen som lokalbefolkningen har. *"What's good for the park is not necessarily good for the people living here."* . Ett stort problem är också att ersättningarna betalas ut av en intresseorganisation – Defenders of Wildlife. Hans och MSGAs uppfattning är att ersättningsprogrammet för predation ska drivas av myndigheterna (federala) och att det ska omfatta alla typer av förluster.

Jay Bodner, MSGA. Tar också upp problemet med ersättningar. Det huvudsakliga problemet är att endast en liten del av de verkliga förlusterna kompenseras av det frivilliga ersättningsprogrammet. Han uppskattade att i genomsnitt hittas endast ett av åtta förlorade djur. Betonar också att det inte bara gäller ersättningar även om det ofta är det som diskuteras. Det väsentliga är att förvaltningen på ett aktivt sätt arbetar med och hjälper djurägarna. Framförallt måste förvaltningen reagera snabbt när det uppstår problem. Liksom flera andra anser han att det ska vara regeringen (federala) som står för ersättningen – det var ju de som återintroducerade vargarna.

Bill Donald. Tredje generationens köttjursproducent som bor 100 km nordöst om parken men som också arrenderar en gård vid Cody, Wyoming, öster om Yellowstones nationalpark. På deras gård i Cody har de hittills haft fyra predationsförluster av varg i år från den flock som har sitt område vid gården. I år har de också en

lägre andel kor med kalv, men om det beror på vargarna kan de aldrig veta säkert. Bill uttrycker misstro mot de organisationer som är inblandade i arbetet med återintroduktionen och ifrågasätter deras verkliga agenda. Däremot är han positiv och uppskattar det arbete som Wildlife Service, Wyoming uträttar för att hantera predationsproblematiken. Liksom flera före honom vill han att ansvaret ska bäras av den federala regeringen och de ska också stå för resurserna.

Allmän diskussion om förebyggande åtgärder. Det har satsats en del pengar på förebyggande åtgärder och det mesta har testats – vakthundar, skrämseleordningar och lapptyg. Dock har bara en mindre del av de privata kompensationsfonderna används till det. De är ense om att det effektivaste är att ha personal på häst ute med djuren i större omfattning men pekar på att den stora kostnaden hindrar dem från det.

Varför är vargar mer problematiska än grizzlybjörnarna? Grizzlybjörnarna har inte expanderat ut över lika stora områden ännu. Vargarna har däremot gjort det. I dag anger de att det finns 53 vargflockor i Montana. När Montana uppnått 15 flockor skulle ju vargen avlistas och förvaltningen återföras till delstaten. Varför har inte detta hänt? Alla pekar på att avlistningsprocessen är för långsam och att de i stort har förlorat förtroendet för att vargarna verkligen kommer att avlistas.

Samverkan/dialog mellan olika grupper. Alla deltagarna vid mötet säger att det trots kritiken finns en ganska bra relation med förvaltningen och de personer som arbetar i de federala och delstatliga organisationerna. Men att det inte är någon bra samverkan eller dialog med miljögrupperna. Glenn pekar på att det var en bra dialog mellan olika grupper fram till återintroduktionen. Det upphörde när det arbetet var genomfört, mycket på grund av att de samarbetsorgan där olika intressegrupper mötts upplöstes då.

Marty Mallonne. Ett problem med miljöorganisationerna är att de är ganska slutna och hemlighetsfulla. Det gäller också för en del av förvaltningen. Han tycker att förvaltningen ska vara mer öppen och informera om var de olika flockarna är just nu och om det finns några problem. Ser förvaltningen i Minnesota som ett föredöme vad gäller öppenhet med information och tillgänglighet.

Jakt som förebyggande åtgärd. I Jackson Wyoming vill boskapsuppfödarna ha rätt att jaga varg. I Montana finns det redan som del i den delstatsplan som är framtagen men som inte gäller i och med att avlistningen nu avhandlas av rättssystemet. Alla menade att vargarna kommer att ändra beteende först när de blir jagade, i dag när de är ojägade är de också oskygga.

MSGA organiserar 2 500 av de cirka 12 000 boskapsuppfödarna i Montana. Det finns tre andra organisationer. Jämfört med andra delstater så är det i Montana en högre organisationsgrad bland djurhållarna. Det finns också ett samarbetsorgan. Dock anser alla att miljövännerna är bättre organiserade – de har lättare att samlas efter som de har en gemensam nämnare: bevara rovdjur. Organisationerna på jordbrukssidan är mer splittrade eftersom olika organisationer driver olika nyckelfrågor.

Under slutdiskussion var alla eniga om att nu har vi vargen här, de kommer att stanna kvar så vi måste acceptera den. Däremot måste förvaltningen leva upp till de löften som finns sedan tidigare. Varför har inte vargen avlistats nu när det finns tre gånger fler än målet i förvaltningsplanen? Deltagarna pekar på att Defenders of Wildlife har lyckats med att övertyga allmänheten om att boskapsuppfödarna alltid blir ersatta fullt ut – och att det är en stor missuppfattning! Man ansåg också att det rådde ett för stort hemlighetsmakeri om var vargarna fanns och att det var svårt att få kontakt med myndigheterna.

Hemsidor:

<http://www.mtbeef.org/>

<http://www.co.sweetgrass.mt.us/>

<http://www.defenders.org/wildlife/new/facts/faq.html>

Greater Yellowstone Coalition / NGOs

Bozeman, Montana.

Deltagare: Glenn E. Plumb; Chief, Branch of Natural Resources, Yellowstone National Park, Minette Johnson, Lynda Thurston, Defenders of Wildlife, Molly Peckel, Yellowstone Park Federation, Patrica Doe, Creg Kenwards, Greater Yellowstone Coalition, Janell Holden, Predation Conservation Alliance och John Duffield, University of Montana.

Rovdjursutredningen presenterade kort syfte och mål med resan samt varför ett besök i och utanför Yellowstone var viktig, samt att det var viktigt att få veta hur organisationer och myndigheter arbetade. Mötet med alla frivilligorganisationer under eftermiddagen syftar till att förstå deras roll.

Bakgrund konflikter människa–rovdjur i the Great Yellowstone Area. I dag ökar konflikterna framförallt i de samhällen/förorter

som finns i bra varg- och björnhabitat. I dag anser organisationerna att det är viktigt att ta bort det som attraherar rovdjuren till människor. Det som i dag drar djuren till utkanterna av tätorterna är fisk i dammar, utegrillar, fågelmatning och fruktträd.

Organisationerna gav därefter en kort genomgång om hur de arbetade med förebyggande åtgärder och information i Yellowstoneområdet.

Janell Holden, Predation Conservation Alliance, pekade på problemet med effekterna av de förebyggande åtgärderna i många fall var dåligt dokumenterade.

Defenders of Wildlife gav två presentationer. Minette Johnson, Defenders, berättade om arbetet med the Wolf Compensation Trust vilken är en frivillig fond dit privatpersoner skänker pengar. Den startades 1989 har till och med augusti 2006 betalat ut över \$ 600 000. I dag ligger de årliga utbetalningar för får och kopredation på \$ 15 000 årligen. Deras målsättning är att betala ut ersättningen inom två veckor. De betalar 100 % för verifierade predationsförluster och 50 % för troliga. Personer kan ansöka om eller få ersättning för vakthundar. Defenders har också en speciell donationsfond – The Bailey Wildlife Foundation – som ger medel till icke-letala, förebyggande åtgärder (se weblänk). Det de hittills givit medel till i begränsad omfattning är nattinhägnader, portabla elstängsel, lapptyg, RAG-box [Radio activated guard dog], ökad mänsklig närvaro (Range Riders) samt vakthundar.

Allmän diskussion om avlistningen. Organisationerna var eniga om att i stort har de biologiska kriterierna uppfyllts. Däremot är de inte nöjda med de planer som delstaterna upprättat. Om ansvaret läggs på delstaterna kan läget försämrats.

Jakt som förvaltningsverktyg. Synen varierar. Ingen av organisationerna är helt emot. Defenders är endast för en jakt som tar bort speciella individer, men är samtidigt medvetna om att en begränsad jakt kan öka den lokala acceptansen. Från the Greater Yellowstone Coalitions sida ser de jakt som en del av förvaltningen. Det viktiga är att noga övervaka hur jakten påverkar populationerna.

Under slutdiskussionerna kom de hela tiden tillbaka till vikten av dialog. "Talk talk talk." Det är viktigt att ha hitta en gemensam sak som dialogen kan utgå i från, och att utifrån det som är gemensamt som plattform gå vidare till andra saker som exempelvis verktyg i förvaltningen.

Avslutningsvis gav John Duffield, University of Montana, en presentation om den forskning han bedrivit om vargar och männi-

skor i Yellowstone. Framförallt har han fokuserat på att undersöka varför besökarna kommer till nationalparken. När vargen återkom till Yellowstone så visade undersökningarna att besökarna rankade chansen att se en varg eller något av de andra stora rovdjuren mycket högt. Dock visar undersökningarna att endast 4–15 % av besökarna anger att chansen att se en varg är den huvudsakliga orsaken till att de åker till Yellowstone. Omräknat till besökarantal motsvarar det 88 000 extra besökare per år. Enligt Duffield kompenseras det för den minskning som skett till Yellowstone vintertid eftersom snöskoterturismen nu är omgärdad av fler restriktioner.

Duffield ansåg att det var bra att inplanteringen av varg för 10 år sedan hade föregåtts av en dialog med alla berörda, men att det var illa att dialogen fått upphöra efter utplanteringen. Det var en av orsakerna till dagens motsättningar.

Hemsidor:

<http://www.greateryellowstone.org/>

<http://www.predatorconservation.org/>

<http://www.defenders.org>

<http://www.defenders.org/wildlife/new/bears.html>

<http://www.defenders.org/wildlife/new/wolves.html>

Alberta Sustainable Resource Development, Fish and Wildlife Division

Besök hos Alberta Sustainable Resource Development, Fish and Wildlife Division: Ron Bjorge, Russel Stashko, Jim Allen, Terry Mack.

Jim Allen (Fisheries and Wildlife Manager, Foothills Area) gav en översikt av förvaltningen av stora rovdjur i Alberta (se weblänkar). Vad gäller förvaltningen av grizzlybjörnar så är förlusten av habitat det största problemet; tätorterna breder ut sig, och det är stor och ökande aktivitet inom olje- och gasindustrin. Ytterligare ett problem är att många nya vägar byggs längs med åar, bäckar och älvar. Vägar skapar kantzoner som attraherar björnar. Förvaltningsplanerna för grizzlybjörnar följer huvudsakligen avrinningsområden. Det finns ca 700 björnar i Albertaprovinsen, och antalet tenderar att minska. För närvarande är det ett tillfälligt stopp för att all jakt på grizzlybjörnar. Före det så var resultatet cirka 10 dödade björnar per 1 000 tillstånd. För att minimera problemen människa – björn finns ett

omfattande informations- och utbildningsprogram ALBERTA BEAR SMART PROGRAM (se hemsidorna nedan). För de björnar som skapar problem finns en klar handlingsplan i enlighet med en matris som anger givet specifika förutsättningar hur förvaltningen ska och förväntas agera. De huvudsakliga kriterierna i matrisen som avgör om en björn ska skrämmas, flyttas eller dödas avgörs av situationen, björnens ålder och kön. De sista två åren har ingen grizzlybjörn avlivats, men sex stycken har flyttats. Normalt så flyttas inte björnar utanför sitt hemområde eftersom det medför en förhöjd dödsrisk. Första gången en björn skapar problem så flyttas den inom sitt hemområde om inte skrämrelåtgärder fungerar eller om problemsituationen är sådan att den inte medger andra åtgärder.

Förvaltningen av svartbjörn i Alberta syftar till att bibehålla populationen på cirka 40 000 djur och möjliggöra jakt. I dag tar jakten cirka 6 % av populationen eller drygt 2 000 djur varje år.

Urbefolkningarna inklusive "first nations" har rätt att jaga året runt för mat givet att de har tillträde till marken och följer de allmänna reglerna om jaktens utövande.

Skötselplanen för vargar syftar dels till att bibehålla populationens status och fördela det årliga uttaget. Målet för Alberta är att ha en vinterpopulation på 4 000 individer. I dag finns det cirka 5 500 vargar vilket medger ett potentiellt uttag på > 1 200. På privat mark kan vargar dödas året om utan tillstånd. I planen ligger också att man ska underlätta för information och utbildning om hur vargar fångas. Eftersom jakt med skjutvapen är svårt och ineffektivt i många områden sker den huvudsakliga fångsten med snaror och saxar. I dag beräknas snaror och saxar stå för cirka 98 % av alla fångade vargar. Om fångstmännen deltar i utbildningen som delstaten arrangerar så får de också rätt att åtla varg för att lättare fånga dem. Uttaget av varg kontrolleras av säsongens längd i Alberta, inte av antalet som tas ut. Det gäller även lodjur och prärievarg (coyotes). Skötselplan för puma finns även framtaget.

Terry Mack, Fish and Wildlife Officer / Problem Wildlife Specialist, presenterade Oldman Basin Carnivore Management Group samt arbetet med problemindivider (se weblänkar). I sydvästra Alberta, relativt nära gränsen till det kontinentala USA finns det problem med varg – tamdjurskonflikter. Där arbetar de på ett liknande sätt som i Sverige med en rådgivande rovdjursgrupp där de officiella företrädarna är i minoritet. Trots att de övriga stora rovdjuren finns i området har diskussionerna mest handlat om varg. Gruppen skapades 2003 och träffas fem gånger per år. Ett viktigt resultat är

att grupperna nu har en större förståelse för varandras åsikter och vad som ligger bakom deras ståndpunkter. Trots de ganska polariserade åsikterna boskapsuppfödare – miljövänner så fungerar gruppen. Erfarenheten är också att det är viktigt att representanterna bor i området och det är gruppen som helhet som ger rekommendationer till förvaltningen. Att ha sändareförsedda vargar har blivit en förutsättning för viltförvaltningen och den rådgivande gruppen.

Terry Mack, Fish and Wildlife Officer / Problem Wildlife Specialist, presenterade också den pågående forskningen om vargar i Alberta. Det finns predationsproblem året runt med en topp i augusti – september när valparna börjar jaga med flocken. Predationsproblem är dock ganska begränsade, de flesta boskapsägare rapporterar mindre än en procents predationsförlust men det finns några producenter som är överrepresenterade. Oavsett andelen som dödas så finns en stor emotionell komponent eftersom en större andel djur skadas men överlever. I delstaten är människorna framförallt rädda för puma och grizzlybjörnarna, rädslan för varg är inte stor. Konflikterna i Alberta är inte jämnt fördelade över region utan är koncentrerade till vissa områden. Det beror mycket på att boskapsuppfödarna är begränsade av sina kulturella ramar; de vill inte förändra sina metoder eftersom det är ett inlärt beteende.

Hanteringen av predationsproblemen i Alberta är huvudsakligen reaktiv. Huvudsakligen handlar det om att personalen undersöker och bekräftar predationsförluster eller skador på djur förorsakade av rovdjur.

Förvaltningen har provat på flera förebyggande åtgärder, men än så länge i liten skala. Dock sker nu en snabb förändring inom förvaltningen med ett större fokus på förebyggande åtgärder. Det som förvaltningen ser som det svåra problemet att lösa och kommunicera är att det finns en stor asymmetri mellan ”staden” och ”landsbygden” vad gäller skada av rovdjur och vilja att betala för det – ”urban people don´t suffer”.

Terry Mack presenterade också översiktligt provinsens kompensationsprogram (se weblänkar). Principen är att bekräftad predation på tamdjur ersätts med 100 % och troliga, men inte bekräftade förluster ersätts med 50 %. Veterinärkostnader täcks också, men inte tid. Hanteringen av tamdjurspredation sker med hjälp av professionell personal – ”bear/wolf response teams”. Tre attacker från samma flock inom tremånader ska alltid leda till åtgärder. Man tar då inte bort hela flocken, men skjuter eller fångar flera individer. Gift är tillåtet men används inte.

I slutdiskussionen pekade de på de svagheter som de såg i dagens system generellt. Det första var ersättningsnivåernas storlek, det andra var hur man ska få boskapsägarna att uppfatta allmänheten och andra som att de faktiskt bidrar med något konkret, och det tredje är att långsiktigt säkra medel för övervakning inklusive fortsatt märkning med radiohalsband.

Hemsidor:

<http://www.srd.gov.ab.ca/fw/index.html>

<http://www.bvwildsmart.ca>

<http://www.srd.gov.ab.ca/regions/southwest/rcmg/>

<http://www.srd.gov.ab.ca/fw/bears/>

Alberta Sustainable Resource Development, Canmore Fish and Wildlife Division, Canmore Nordic Center

Besök hos Alberta Sustainable Resource Development, Fish and Wildlife Division: Jon Jorgensen, Kirk Olchowsky, Russel Stashko Canmore Bear Aversion Program.

Forskaren och viltbiologen Jon Jorgenson gav en ingående presentation om hur provinsen arbetar för att reducera konflikterna mellan grizzlybjörnar och människor i den tätbefolkade Bow Valley. Canmore och Bow Valley ligger en dryg timme från Calgary vilket innebär att det är ett viktigt rekreationsområde för hela Calgaryområdet. Den ganska trånga dalen är också en viktig förbindelse-länk mellan olika habitat för stora rovdjur, framförallt grizzlybjörn. Kombination av en smal korridor, bra habitat för vilt och för björn, bra tillgång till föda under viktiga delar av året, och många människor som på olika sätt året (golf, skidåkning, löpning, vandring, cykling) runt använder området för rekreation.

För björnarna är området viktigt. Bow Valley ligger i Kananski området som har en låg täthet av grizzlybjörnar. Det 11-åriga forskningsprogrammet har visat att de har låg reproduktiv potential, exempelvis är det en stor andel honor som behåller ungarna fyra år. I området är det ett stort tryck från exploatering av turismsektorn vilket gör att det redan begränsade habitatet minskar, framförallt gäller det i dalbotten. Strategin som stadsplanerare och viltförvaltare försöker att följa är att tillåta exploatering men se till att det finns gröna korridorer utan exploatering.

Med det stora antal människor och med den exploateringsgrad som finns i dalen så finns det relativt stora problem med habituerade

björnar. Problemen finns längs vägarna där människor matar björnarna, på områden som används under dagtid som rastplatser, på campingplatser och på folks tomter. Ett stort och växande problem är golfbanor med de attraktiva grönyrtorna som skapas. Ett ökande antal incidenter sker också under bärsäsongen utanför bebyggda områden.

Jon Jorgenson gjorde en genomgång av vad som attraherar björnar. Först pekade han på det som vi människor skapar och relativt enkelt kan hantera. Hit hör fågelmatning, spannmålsspill från järnvägen, döda djur längs vägar och järnvägar, sopor, grillplatser, hundmat, komposter, fruktträd, utfodring till tamboskap – och golfbanor. De naturliga attrahenterna är framförallt bär vilka företrädesvis finns i dalbotten där också huvuddelen av människorna och fritidsområden finns.

Delstaten och Canmore arbetar både proaktivt med att minska problemen och reaktivt för att hantera de problem som trots allt uppstår. Det första är att ta bort det som attraherar björnarna vilket innebär ett omfattande informations- och uppsökandearbete för att minska tillgängligheten av mänskliga matresurser, det andra är att ta bort de naturligt förekommande födoresurserna i tänkbara riskområden i dalbotten, det tredje är att begränsa tillgängligheten till vissa rekreationsområden under den tid det finns risk att björnarna dras till en födoresurs. Det fjärde arbetssättet är att avskräcka björnarna så att de lämnar ett område eller förknippar en viss situation med obehag.

Det viktiga första steget för att minska tillgängligheten togs när staden slutade att hämta soptunnorna vid väggkanten. Men det var ett steg som satt långt inne ”...took a long time and effort to get bear proof bins and abandon curb side pick up “. I dag lämnar invånarna sina sopor i björnsäkra containers.

En viktig del i det arbetet som sker med att skrämja björnar för att skapa obehag kring en viss situation sker med specialtränade björnhundar. I dag är det en väsentlig del av förvaltningen. Det fungerar bra framförallt med det dussintal björnar som är försedda med GPS-sändare så att de ständigt kan övervakas, men begränsningarna är att det inte fungerar att använda hundar på alla typer av björnar och situationer. Prioritet ett är att framförallt lägga resurser på honor med ungar. En del av arbetet sker med hjälp av en inhyrd utförare under främst juni-september, ofta sker det i samarbete med provinsens personal. Jon Jorgensen understryker upprepade gånger vikten av för ändamålet mycket väl tränad personal. Den

årliga kostnaden för köpta hundtjänster beräknas till CDN 100 000 (ca 660 000 SEK).

Det finns noga utarbetade officiella riktlinjer för var, när, hur och vilka björnar (och andra rovdjur) som ska störas. För dalen finns en utarbetad karta med markerade områden, där de inte alls tillåter björnar, områden där det under delar av året är acceptabelt, vilka vägnära områden som ska vara björnfria. Dessutom har de utarbetat en översikt över vilka bostadsområden där det är extra viktigt att minska födotillgängligheten. Självfallet är alla dessa steg arbetsintensiva och kräver stora insatser vad gäller personliga kontakter; allt ifrån uppsökande arbete i folks hem till stora publika möten.

Karelian Bear Dog Program

Blairmore District F&W Officer Kirk Olchowoy presenterade arbetet med karelska björnhundar som startade 1998 (se weblänkar). I dag finns det 13 utbildade provinsiella viltförvaltare i "Bear Response Teams" (björngrupp). När det inträffar något där en björn misstänks vara orsaken till problem kallas en björngrupp in. De gör allt från att dokumentera till att skrämja björnen, och i undantagsfall avlivar de också björnen om det bedöms nödvändigt. Björngrupperna skapades som en konsekvens av att provinsen nu inte längre flyttar problembjörnar till norra delen av provinsen. De förflyttningar som görs i dag sker inom björnens hemområde.

Albertas björnförvaltning vilar på ett antal grundläggande komponenter. Begränsad jakt (för närvarande ett 3-årigt moratorium), säkra nuvarande habitat, habitatförbättrande åtgärder, kriterier för förflyttning, negativ betingning, förebyggande åtgärder, hantering av kadaver samt information och utbildning.

Arbetet med karelska björnhundar i Alberta startade 1998 som ett samarbete med uppfödaren och utbildaren Wild River Bear Institute Co. Det skedde på initiativ av ägaren Carrie Hunt. Internt var det ett stort motstånd, men efter tester och utvärderingar 1999 och 2000 startade ett mer omfattande samarbete som innehåller två komponenter. Dels att utbilda Fish och Wildlifes personal inklusive team med hundförare, dels vara utförare av skrämjelåtgärder i samarbete med icke hundförande personal.

I dag är man minst sagt nöjd med satsningen på karelska björnhundar, av flera skäl – inte minst har det bidragit till en mer positiv bild av viltförvaltningen. Kirk räknar upp att personalen nu känner sig säkrare med den specialtränade hunden, allmänheten känner sig

tryggare, hunden visar verkligen vad som har hänt vilket gör att man inte behöver gissa vad som har hänt, förstärker effekten av utbildnings- och informationssatsningarna, fungerar som en förtroendeskapande åtgärd, kan användas för att samla i hop skingrade tamdjur, kan spåra [skadade] djur förutom björn, och kan användas i undersökningar där tjuvjakt eller annan faunakriminalitet misstänks.

De två viktiga områdena som man inriktar sitt arbete på är att dels lära människor, dels lära björnarna att undvika vissa situationer. Vid arbetet med människor så är lärdomarna att arbeta på plats med dem där problemen uppstår i partnerskap med problemägarna, att hjälpa till att identifiera vad som kan attrahera björnar och sedan också ta bort attrahenten. Den absolut viktigaste lärdomen här är att hunden är ambassadören som öppnar upp alla dörrar – och inte minst – gör att pressen blir intresserad och hittar en vinkel som placerar viltförvaltningen i en positiv dager. Den dag då de första valparna levererades till de anställda viltförvaltarna som skulle samtränas med valparna var en av de enskilt största mediahändelserna som organisationen upplevt.

Kirk och organisationen anser att hundarna är effektiva. Det påståendet ifrågasätts inte av den breda allmänheten men det finns fortfarande en tveksamhet hos en del inom organisationen. Att de anser hundarna effektiva beror på att det nu mer sällan behöver sättas ut fällor eftersom de kan spåra björnen och se vad den gjort – var det soporna den var ute efter eller var den bara på genomresa och råkade passera verandan? Hundarnas närvaro har också medfört att det nu är trovärdigare med att bara flytta björnarna en kortare bit. Skulle björnen återkomma så kan hunden användas för att utsätta björnen för negativ betingning. Arbetet med björnhundarna har inneburit att organisationen nu fokuserar mer på björnindivider än tidigare. Den löpande kostnaden, exklusive valpinköp, ligger på cirka CDN 5000 (33 000 kr.) per år. Kirks slutord var *”Dogs taught us there is no one solution”*.

Alberta BearSmart

Russell Stashko, chef Enforcement Field Services inom Fish and Wildlife (provinsmyndighet). I provinsen bedrivs ett omfattande arbete för att minska antalet möten mellan rovdjur och människa, för att minska det antal “problemdjur” som avlivas, för att minska

antalet förflyttningar, och för att det kostar stora pengar flytta och avliva djur. Arbetet med proaktiva åtgärder har ökat i takt med antalet incidenter framförallt mellan björn – människa. Programmet Alberta BearSmart (som ingår i den större satsningen www.bvwildsmart.ca efter förebild från provinsen British Columbia) samlar och koordinerar alla lokala initiativ. För att få ut budskapet och öka intresset för programmet har man satsat stort på de mass-mediala kontakterna, där bland annat de karelska björnhundarna har varit viktiga dörröppnare. Inom den offentliga förvaltningen har rapportering av incidenter med rovdjur och vilt systematiserats, och personalen fått grundläggande utbildning/information.

I provinsen Alberta finns en relativt unik lagstiftning som reglerar förekomst, hantering och åtgärder för saker som kan attrahera rovdjur (The Wildlife Act Attractant Legislation). Den ger ett lagligt stöd för att rensa upp och hålla områden rena från mänskligt matavfall, fruktträd m.m. Den ger också ett lagligt stöd för att man kan tvinga någon att sätta upp anordningar som stängsel för att hålla djuren ute. Det kan också innebära att invånarna under vissa tider inte får ha sina fågelmatningar i gång.

Grizzlybjörnarna är en verklig risk. I Canmore dödades en 36-årig kvinna, Isabelle Dude, av grizzlybjörn i juni 2005 vilket var det första dödsfallet orsakat av grizzlybjörn sedan 1998.

Hemsidor:

<http://www.srd.gov.ab.ca/fw/index.html>

<http://www.bvwildsmart.ca>

<http://www.srd.gov.ab.ca/regions/southwest/rcmg/>

<http://www.srd.gov.ab.ca/fw/bears/>

<http://www.newwest.net/index.php/city/article/1890/C41/L41>

Svenska Ambassaden, Ottawa.

377 Dalhousie Street

Besök på Sveriges ambassad där ambassadör Ingrid Iremark, Mikael Eriksson och övrig personal deltog. Ambassadör Ingrid Iremark gav en kort orientering om Kanada och det politiska läget.

Environment Canada/ Canadian Wildlife Service

Vincent Massey, 51 St. Joseph Blvd, Gatineau, QC, K1A 0H3,
Room: 8th Floor Boardroom

Besök hos Environment Canada/Canadian Wildlife Service: Michele Brenning Director General; Cecilia Lougheed A/Chief, International Wildlife Trade Division; Mr Steve Blight, A/Director, Habitat; Ms Lisa Marie Vaccaro, Policy Analyst, Bilateral Affairs Division.

Åke Petterson gav en kort orientering om rovdjursutredningens uppdrag. Från Environment Canada (Miljödepartementet) där Canadian Wildlife Service ingår gavs en översiktlig genomgång hur den federala nivån samverkar med den regionala, provinsiella nivån. Liksom i USA är den federala nivån inte iblandad i förvaltningen såvida inte arten är hotad enligt deras *Species at Risk Act* eller förekommer på federalt ägd mark. Intrycket under mötet var att deras förvaltning var decentraliserad och att den federala nivån i stort sett inte arbetade med frågor om stora rovdjur.

Med undantag för flyttfåglar och för bl.a. pälshandeln enligt Citesreglerna hanterades naturresursförvaltningen av respektive provins. Dock finns ett federalt ansvar för rovdjur på mark som ägs federalt (6–7 % av Kanadas areal), där man har ett nära samarbete med provinserna i förvaltningen. Kanada har undertecknat de internationella överenskommelserna om humana fångstmetoder. *Species at risk act* från 2003 ger den federala staten rätt att ingripa i provinsernas förvaltning om motiv finns. Denna rätt har dock aldrig aktualiserats.

Canadian Wildlife Service (motsv. Naturvårdsverket) är en federal myndighet med brett mandat. Man har ca 500 personer anställda. Förutom huvudkontoret som är en del av Environment Canada, finns ca 60 anställda i vardera av fem regioner.

Hemsida:

<http://www.ec.gc.ca/envhome.html>

Department for Indian and Northern Affairs

10 Wellington Street, Gatineau, QC.

Besök hos Department for Indian and Northern Affairs representerade av Mr Brian Roberts, Senior Policy Advisor, International Relations Directorate och Alan Braidek Intergovernmental affairs samt Diane Charbonneau. Dessutom deltog Neal Jotham från The Canadian Fur Institute.

Åke Petterson gav en kort orientering om rovdjursutredningens uppdrag. Från Indian and Northern Affairs gav Brian Roberts en översikt av departementets uppdrag och arbetsuppgifter. Allan Breidick presenterade hur Nunavut Wildlife Management Board var uppbyggd.

Kanada har en indianbefolkning på 600 000 personer (first nation). Inuitbefolkningen är ca 90 000. 90 procent av personalen i departementet arbetar med indianfrågor, resten med inuitfrågor och de tre nordliga territorierna norr om 60 breddgraden. Inuiternas andel av befolkningen i de tre nordliga territorierna är 85, 50 respektive 25 procent. De har oftast egna jakträttigheter utan licenskrav. Antalet trappers i Kanada har minskat från 110 000 till 45 000. Av dessa tillhör ca 40 procent ursprungsbefolkningarna.

Båda departementen förmedlade en kritisk syn på tillämpningen av EU:s regelverk för pälshandel och fångstmetoder, som man ansåg hade inneburit ett svårt avbräck i ekonomin för många av dem som levde eller levt som trappers och deras familjer.

Hemsidor

<http://www.nwmb.com/>

<http://www.gov.nu.ca/Nunavut/environment/home/Wildlife.htm>

http://www.ainc-inac.gc.ca/index_e.html